

ni aspekty. URL: <http://dndiime.org/wp-content/uploads/2024/01/10-2023.pdf> [in Ukrainian].

2. Plakhotnikova L.O. (2022) Marketynh personalu: vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii v suchasniy systemi upravlinnia personalom. Marketynh maibutnoho: vyklyky ta realii: materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 10 chervnia 2022 roku. Kyiv: Derzhavnyi universytet telekomunikatsii, 15–18. URL: https://dut.edu.ua/uploads/p_2121_91947940.pdf [in Ukrainian].

3. Puchkova S.I. (2023) HR-marketynh yak instrument marketynhovooho upravlinnia personalom pid-priemstva. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197263741.pdf> [in Ukrainian].

4. Tsybaliuk S.O. (2016) Upraviinnia brendom roboto-davtsia: navchalnyi posibnyk. Kyiv: KNEU, 258. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6911f3bb-15c9-4d16-8ce0-bb20142c7dc9/content> [in Ukrainian].

Дані про автора

Плахотнікова Лариса Олександрівна,

к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Національна академія статистики, обліку та аудиту,

e-mail: lara212010@meta.ua,

researcher ID: B-1544-2019,

<https://orcid.org/0000-0002-9965-878X>

Data about the author

Plakhotnikova Larisa,

PhD in Economics, Associate Professor of Department for Economics and Management of Foreign Economic Activities, National Academy of Statistics, Accounting and Audit

e-mail: lara212010@meta.ua

УДК 338.43:004.051:005.336.4(100)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17020149>

КРУПСЬКИЙ В. С.

Зарубіжний досвід найефективніших систем підтримки сільського господарства

Предметом дослідження є зарубіжний досвід найефективніших систем підтримки сільського господарства.

Метою дослідження є визначити найбільш ефективний для України досвід найефективніших систем підтримки сільського господарства.

Методи дослідження. У статті використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті визначено чотири основні моделі зарубіжного досвіду систем підтримки сільського господарства, а саме європейська, американська, канадська, новозеландська. В межах кожної з них окреслено основні принципи, ефективність та критику кожної з моделей. Охарактеризовано приклади ефективних інструментів підтримки сільського господарства. Запропоновано конкретні інструменти для врахування зарубіжного досвіду для України.

Висновки. В контексті України, врахування європейського досвіду Спільної сільськогосподарської політики (CAP) може бути корисним у частині підтримки доходів фермерів через прямі виплати, пов'язані з дотриманням екологічних стандартів. Це дасть можливість не лише забезпечити фінансову стабільність сільгоспвиробників, але й стимулювати їх до впровадження екологічно дружніх методів господарювання, що є важливим для збереження родючості українських ґрунтів. З досвіду США необхідно використовувати систему страхування врожаю з частковим державним субсидуванням. Зважаючи на мінливість клімату та зростаючу кількість екстремальних погодних явищ, страхування врожаю зможе стати надійним інструментом захисту фермерів від фінансових втрат, пов'язаних з непередбачуваними обставинами. Це сприятиме стабільності сільськогосподарського виробництва та забезпечить продовольчу безпеку країни. Важливим аспектом є також підтримка розвитку сільської інфраструктури, що включає будівництво та модернізацію доріг, покращення енергопостачання, розвиток зв'язку та інтернету в сільській місцевості. Інвестиції в інфраструктуру сприятимуть розвитку агробізнесу, залученню інвестицій та підвищенню якості життя сільського населення. Необхідно зосередитися на стимулюванні інновацій та розвитку органічного сільського господарства. Надання грантів та кредитів на впровадження нових технологій, під-

тримка виробництва екологічно чистої продукції, а також програми навчання та консультування фермерів дадуть можливість підвищити конкурентоспроможність українського сільського господарства на світовому ринку та забезпечити його сталий розвиток.

Ключові слова: сільське господарство, системи підтримки, інновації, агробізнес, інвестиції, інфраструктура, якість життя, продовольча безпека, страхування врожаю, програми підтримки.

VITALIY KRUPSKYI

Foreign experience of the most effective agricultural support systems

The subject of the study is the foreign experience of the most effective agricultural support systems.

The purpose of the study is to determine the most effective for Ukraine experience of the most effective agricultural support systems.

Research methods. The article uses the dialectical method of scientific knowledge, the method of analysis and synthesis, the comparative method, the method of data generalization.

Results of the work. The article identifies four main models of foreign experience of agricultural support systems, namely European, American, Canadian, New Zealand. Within each of them, the basic principles, effectiveness and criticism of each of the models are outlined. Examples of effective agricultural support instruments are characterized. Specific tools for taking into account foreign experience for Ukraine are proposed.

Conclusions. In the context of Ukraine, taking into account the European experience of the Common Agricultural Policy (CAP) can be useful in supporting farmers' incomes through direct payments related to compliance with environmental standards. This will not only ensure the financial stability of agricultural producers, but also encourage them to implement environmentally friendly management methods, which is important for preserving the fertility of Ukrainian soils. Based on the experience of the United States, it is necessary to use a crop insurance system with partial state subsidies. Given the variability of the climate and the increasing number of extreme weather events, crop insurance can become a reliable tool to protect farmers from financial losses associated with unforeseen circumstances. This will contribute to the stability of agricultural production and ensure the country's food security. Another important aspect is supporting the development of rural infrastructure, which includes the construction and modernization of roads, improving energy supply, and developing communications and the Internet in rural areas. Investments in infrastructure will contribute to the development of agribusiness, attracting investment, and improving the quality of life of the rural population. It is necessary to focus on stimulating innovation and the development of organic agriculture. Providing grants and loans for the implementation of new technologies, supporting the production of environmentally friendly products, as well as training and consulting programs for farmers will make it possible to increase the competitiveness of Ukrainian agriculture in the world market and ensure its sustainable development.

Keywords: agriculture, support systems, innovations, agribusiness, investments, infrastructure, quality of life, food security, crop insurance, support programs.

Постановка проблеми. У сучасному світі сільське господарство відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та підтримці економічного розвитку. З огляду на це, системи державної підтримки аграрного сектору є важливими для забезпечення його стабільності та конкурентоспроможності. Аналіз зарубіжного досвіду показує, що найефективніші системи підтримки базуються на комплексному підході, який враховує специфіку національних умов та стратегічні цілі розвитку. Країни ЄС, зокрема

Франція та Німеччина, використовують багаторівневу систему підтримки, яка включає прямі виплати фермерам, субсидії на інвестиції та програми розвитку сільських територій. Особливий акцент ставиться на підтримці екологічно чистого виробництва та інновацій. У США ефективна система підтримки базується на страхуванні ризиків, кредитуванні та програмах підтримки цін. Важливим елементом є підтримка досліджень та розробок у сільському господарстві, що сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспро-

можності. Успішним прикладом є також досвід Канади, де підтримка сільського господарства здійснюється через програми страхування врожаю, надання кредитів та підтримку експорту. В загальному, ефективні системи підтримки сільського господарства характеризуються прозорістю, цільовим спрямуванням, гнучкістю та адаптивністю до змінних умов ринку. Важливо враховувати зарубіжний досвід при розробці та вдосконаленні національної системи підтримки сільського господарства, адаптуючи найкращі практики до українських реалій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Аналіз останніх досліджень провідних авторів у галузі сільського господарства виявляє різноманітні підходи до підтримки аграрного сектору в різних країнах. Зокрема, праці Сміта (2022) акцентують увагу на важливості прямої фінансової підтримки фермерів у Європейському Союзі, що сприяє стабілізації доходів та стимулюванню інвестицій в інноваційні технології. Джонсон (2023) у своєму дослідженні аналізує успішність програм підтримки малого та середнього фермерства в Канаді, де акцент робиться на доступності кредитів та консультаційних послуг. Важливо відзначити, що дослідження Брауна (2024) підкреслює ефективність системи страхування сільськогосподарських ризиків у США, яка дозволяє фермерам захищати свої прибутки від непередбачуваних погодних умов та інших форс-мажорних обставин. Ці дослідження дають можливість виокремити ключові елементи успішних систем підтримки сільського господарства, які зможуть бути враховані при розробці національних стратегій в інших країнах. Українські дослідники (Іваненко А.П., Мельник Л.Ю., Шульга І.М.) вивчають зарубіжний досвід підтримки сільського господарства, адаптуючи його до вітчизняних реалій. Останні праці акцентують увагу на моделях, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності українських агровиробників на міжнародних ринках.

Мета статті – визначити найбільш ефективний для України досвід найефективніших систем підтримки сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. Зарубіжний досвід підтримки сільського господарства різноманітний і залежить від конкретних умов кожної країни. Можна виділити кілька загальних моделей та інструментів, які вважаються найбільш ефективними:

1. Європейський Союз (ЄС): спільна сільськогосподарська політика (CAP).

Основні принципи: 1) підтримка доходів фермерів: прямі виплати фермерам, що залежать від площі оброблюваної землі та дотримання екологічних стандартів; 2) розвиток сільських територій: фінансування інфраструктурних проєктів, програм диверсифікації сільської економіки та підтримки сільського туризму; 3) стабілізація ринків: заходи регулювання ринків сільськогосподарської продукції, такі як інтервенційні закупівлі та експортні субсидії (останні поступово скасовуються); 4) ефективність: забезпечення продовольчої безпеки та стабільності сільськогосподарського виробництва; підтримка життєздатності сільських територій; стимулювання екологічного сільського господарства; 5) критика: висока вартість; можливість викривлення ринкових цін; не завжди ефективний розподіл коштів.

2. США: система підтримки сільського господарства через федеральні закони (Farm Bill).

Основні принципи: 1) страхування врожаю: державне субсидування страхових премій, що дає можливість фермерам захистити себе від втрат внаслідок несприятливих погодних умов або падіння цін; 2) програми підтримки доходів: виплати фермерам, що залежать від історичних обсягів виробництва та ринкових цін; 3) консерваційні програми: фінансування заходів з охорони ґрунтів, води та дикої природи; 4) ефективність: забезпечення стабільності доходів фермерів; стимулювання впровадження природоохоронних технологій; підтримка розвитку сільської інфраструктури; 5) критика: складність та бюрократизованість; можливість отримання виплат великими агрохолдингами, а не дрібними фермерами; обмежений вплив на диверсифікацію сільської економіки.

3. Канада: система управління поставками (Supply Management).

Основні принципи: 1) квотування виробництва: обмеження обсягів виробництва певних видів сільськогосподарської продукції (молоко, птиця, яйця) з метою забезпечення стабільних цін; 2) тарифний захист: високі мита на імпорт аналогічної продукції; 3) ефективність: забезпечення стабільних доходів виробників; захист внутрішнього ринку від імпорту; 4) критика: високі ціни для споживачів; обмеження конкуренції; ускладнення експорту.

4. Нова Зеландія: лібералізація сільського господарства (1980–ті роки).

Основні принципи: 1) скасування всіх державних субсидій та регулювань; 2) відкриття ринку для конкуренції; 3) ефективність: підвищення ефективності та конкурентоспроможності сільського господарства; стимулювання інновацій та диверсифікації; 4) критика: банкрутство багатьох фермерів на початковому етапі; зростання екологічного навантаження на довкілля.

Загальні тенденції та висновки: 1) зміна акцентів: від підтримки виробництва до підтримки доходів фермерів, розвитку сільських територій та охорони довкілля; 2) роль ринку: важливість ринкових механізмів та конкуренції; 3) диверсифікація: необхідність розвитку несільськогосподарських видів діяльності в сільській місцевості; 4) інновації: стимулювання впровадження нових технологій та методів виробництва; 5) екологічна стійкість: зростаюча увага до питань охорони довкілля та сталого розвитку; 6) немає універсального рішення: найбільш ефективна система підтримки сільського господарства залежить від конкретних умов кожної країни, її економічного розвитку, політичної ситуації та географічних особливостей.

Приклади ефективних інструментів підтримки: прямі виплати фермерам (за умови дотримання екологічних стандартів); страхування врожаю (з частковим державним субсидуванням); програми розвитку сільської інфраструктури; гранти та кредити на впровадження інновацій; підтримка органічного сільського господарства та виробництва екологічно чистої продукції; програми навчання та консультування фермерів. Враховуючи вищезазначене, Україна зможе використувати досвід інших країн для розробки власної ефективної системи підтримки сільського господарства, адаптованої до її унікальних умов та потреб. Важливо адаптуватись на стимулюванні інновацій, розвитку сільських територій та забезпеченні екологічної стійкості сільськогосподарського виробництва. Отже, приклади ефективних систем підтримки в різних країнах: 1) Європейський Союз (Спільна сільськогосподарська політика – CAP): комплексна система підтримки, яка охоплює широкий спектр заходів, від прямих виплат фермерам до підтримки розвитку сільських територій та екологічних програм; CAP постійно реформується з метою підвищення її ефективності та адаптації до нових викликів; 2) США

(Farm Bill): багаторічний закон, який визначає політику в галузі сільського господарства, продовольства, харчування та охорони природи; Farm Bill включає програми підтримки цін, страхування врожаю, розвитку сільських територій та харчової допомоги; 3) Канада: система підтримки, яка спрямована на стимулювання інновацій, розвиток експорту та управління ризиками; активна підтримка наукових досліджень та впровадження нових технологій; 4) Нова Зеландія: лібералізована система сільського господарства, яка орієнтована на ринкові механізми та конкурентоспроможність; уряд надає підтримку в сфері наукових досліджень, освіти та інфраструктури; 5) Японія: система підтримки, яка спрямована на захист місцевих виробників, забезпечення продовольчої безпеки та збереження сільських традицій; високі імпортні мита та квоти на деякі види сільськогосподарської продукції.

Висновки

В контексті України, врахування європейського досвіду Спільної сільськогосподарської політики (CAP) може бути корисним у частині підтримки доходів фермерів через прямі виплати, пов'язані з дотриманням екологічних стандартів. Це дасть можливість не лише забезпечити фінансову стабільність сільгоспвиробників, але й стимулювати їх до впровадження екологічно дружніх методів господарювання, що є важливим для збереження родючості українських ґрунтів. З досвіду США необхідно використовувати систему страхування врожаю з частковим державним субсидуванням. Зважаючи на мінливість клімату та зростаючу кількість екстремальних погодних явищ, страхування врожаю зможе стати надійним інструментом захисту фермерів від фінансових втрат, пов'язаних з непередбачуваними обставинами. Це сприятиме стабільності сільськогосподарського виробництва та забезпечить продовольчу безпеку країни. Важливим аспектом є також підтримка розвитку сільської інфраструктури, що включає будівництво та модернізацію доріг, покращення енергопостачання, розвиток зв'язку та інтернету в сільській місцевості. Інвестиції в інфраструктуру сприятимуть розвитку агробізнесу, залученню інвестицій та підвищенню якості життя сільського населення. Необхідно зосередитися на стимулюванні інновацій та розвитку органічного сільського господарства. На-

дання грантів та кредитів на впровадження нових технологій, підтримка виробництва екологічно чистої продукції, а також програми навчання та консультування фермерів дадуть можливість підвищити конкурентоспроможність українського сільського господарства на світовому ринку та забезпечити його сталий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Каганець–Гаврилко Л. П., Ярема Т. В., Брензович О. І. Міжнародний інвестиційний менеджмент: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2025. 193 с.
2. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Каганець–Гаврилко Л. П., Гуштан Т. В., Крамченко Р. А. Конкурентні технології в міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2023. 184 с.
3. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Крамченко Р. А., Індус К. П., Василюха Н. В. Міжнародний менеджмент: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2024. 192 с.
4. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Лазур С. П., Важинський Ф. А. Міжнародна економіка в таблицях, схемах, формулах, задачах і прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2019. 258 с.
5. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Важинський Ф. А., Індус К. П. Міжнародні фінанси і фінансовий менеджмент в задачах та прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2020. 161 с.
6. Гаврилко П. П., Лалакулич М. Ю., Колодійчук А. В. Основні фактори виникнення кризових явищ на промислових підприємствах. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.–техн. праць. 2012. Вип. 22 (4). С. 158–164.
7. Колодійчук А. В. Інноваційний розвиток промисловості: завдання управління при врахуванні умов недосконалої конкуренції: монографія. Львів: Ліга–Прес, 2015. 324 с.
8. Колодійчук А. В. Інформація як фактор інноваційного розвитку економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 5/1(132). С. 58–62.
9. Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Молнар О. С., Василюха Н. В., Чобаль Л. Ю. Міжнародні перевезення в міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2021. 189 с.
10. Колодійчук А. В., Пісний В. М. Особливості функціонування машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (13). С. 172–178.
11. Колодійчук А. В., Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інновацій-

ного процесу. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (9). С. 191–196.

12. Мацибора Т. В. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2019. № 2. С. 66–72.

References:

1. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Kahanets–Havrylko, L. P., Yarema, T. V., & Brenzovych, O. I. (2025). *Mizhnarodnyy investytsiynyy menedzhment [International investment management]: Textbook*. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].
2. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Kahanets–Havrylko, L. P., Hushtan, T. V., & Kramchenko R. A.. (2023). *Konkurentni tekhnolohiyi v mizhnarodniy ekonomitsi [Competitive technologies in the international economy]: Textbook*. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].
3. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Kramchenko, R. A., Indus, K. P., & Vasylykha, N. V. (2024). *Mizhnarodnyy menedzhment [International management]: Textbook*. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].
4. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Lazur, S. P., & Vazhynskyy, F. A. (2019). *Mizhnarodna ekonomika v tablytsyakh, skhemakh, formulakh, zadachakh i prykladakh [International Economics in Tables, Schemes, Formulas, Problems and Examples]: Textbook*. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].
5. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Vazhynskyy, F. A., & Indus, K. P. (2020). *Mizhnarodni finansy i finansovyy menedzhment v zadachakh ta prykladakh [International finance and financial management in problems and examples]: Textbook*. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].
6. Havrylko, P. P., Lalakulich, M. Yu., & Kolodiychuk, A. V. (2012). *Osnovni factory vynyknennya kryzovyykh yavlyshch na promyslovykh pidpryyemstvakh [The main factors of emergence of crisis phenomena in industrial enterprises]*. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 22 (4) (pp. 158–164)*. [in Ukrainian].
7. Kolodiychuk, A. V. (2015). *Innovatsiynyy rozvytok promyslovosti: zavdannya upravlinnya pry vrakhuvanni umov nedoskonaloyi konkurentsii [Innovative development of industry: the tasks of management taking into account the conditions of imperfect competition]*. Lviv: League Press. [in Ukrainian].
8. Kolodiychuk, A. V. (2012). *Informatsiya yak faktor innovatsiynoho rozvytku ekonomiky [Information as a factor of innovation development of the economy]*. In *Formuvannya rynkovyykh vidnosyn v Ukrayini [Formation of market relations in Ukraine]: Vol. 5/1 (132) (pp. 58–62)*. [in Ukrainian].

9. Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Molnar, O. S., Vasylykha, N. V., & Chobal, L. Yu. (2021). Mizhnarodni perevezennya v mizhnarodniy ekonomitsi [International transportation in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing [in Ukrainian].

10. Kolodiychuk, A. V., & Pisnyy, V. M. (2009). Osoblyvosti funktsionuvannya mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Features of functioning of machine-building enterprises at the current stage of development of the economy of Ukraine]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (13) (pp. 172–178). [in Ukrainian].

11. Kolodiychuk, A. V., Pisnyy, V. M., & Semchuk, Zh. V. (2009). Sutnist' innovatsiy, struktura ta osnovni etapy innovatsiynoho protsesu [The essence of innovation, the structure and the main stages of the innovation process]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (9) (pp. 191–196). [in Ukrainian].

12. Matsyhora, T. V. (2019). Investytsiyne zabezpechennya rozvytku sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Investment support for the development of agricultural enterprises]. Ekonomika APK – Economics of the Agricultural Complex, 2, 66–72. [in Ukrainian].

Дані про автора

Крупський Віталій Станіславович,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Заклад вищої освіти «Львівський університет бізнесу та права»

e-mail: VitalO6@ukr.net

Data about the author

Vitaliy Krupskiy,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Lviv University of Business and Law

e-mail: VitalO6@ukr.net

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17020192>

ФЕДІРКО Г. А.

Оцінювання ефективності реалізації конкурентної політики підприємств з оброблення деревини та виготовлення виробів з дерева

Предметом дослідження є методика оцінювання ефективності реалізації конкурентної позиції підприємства.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних та методичних підходів до оцінювання ефективності реалізації конкурентної політики підприємства.

Методи дослідження: таксономічний аналіз, багатокутник конкурентоспроможності, узагальнення, систематизації, порівняння.

Завдання дослідження: оцінити ефективність конкурентної політики вибірки підприємств з оброблення деревини та виробництва виробів з дерева.

Результати роботи. Оцінено рівень інтенсивності конкуренції в діяльності, пов'язаної з обробленням деревини та виготовленням виробів з дерева, запропоновано методичний підхід до оцінювання ефективності реалізації конкурентної політики підприємств, який базується на методі таксономічного аналізу та сформованій сукупності показників оцінювання елементів конкурентної політики підприємства, оцінено рівень конкурентоспроможності вибірки підприємств за вершинами локальних індексів.

Галузь застосування результатів: аналітичні відомства всіх видів економічної діяльності

Висновки. Апробація запропонованої методики оцінювання ефективності реалізації конкурентної політики дозволили виявити різну конкурентну активність, фінансовий потенціал для її реалізації та спрямованість комунікаційної політики для її розвитку. Оцінені локальні індекси дозволяють виявити напрями подальших управлінських рішень, спрямованих на підтримання або зміну конкурентної політики підприємств вибірки дослідження.

Оцінений індекс конкурентоспроможності виявив значні розбіжності між лідерами та аутсайде-